

Békés megyei turisztikai stratégia



Békés Megyei Önkormányzat

2016.

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1. Ágazati besorolás	3
2. Az ágazat hazai szerepe, jelentősége.....	4
2. 1 Magyarországi „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére	9
3. Nemzetközi kitekintés	11
3. 1 Nemzetközi „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére.....	13
4. Az ágazat súlya Békés megye gazdaságában	15
4. 1 Békés megyei „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére	22
5. Problémák feltárása	24
6. Javaslatok a befektetés-ösztönzésre és a munkahelyteremtésre.....	26

1. Ágazati besorolás

Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR 08) szerint:

TEÁOR 08 I

55 Szálláshely-szolgáltatás

551 Szállodai szolgáltatás

- 5510 Szállodai szolgáltatás

552 Üdülési, egyéb átmeneti szálláshely-szolgáltatás

- 5520 Üdülési, egyéb átmeneti szálláshely-szolgáltatás

553 Kempingszolgáltatás

- 5530 Kempingszolgáltatás

559 Egyéb szálláshely-szolgáltatás

- 5590 Egyéb szálláshely-szolgáltatás

56 Vendéglátás

561 Éttermi, mozgó vendéglátás

- 5610 Éttermi, mozgó vendéglátás

562 Rendezvényi étkeztetés és egyéb vendéglátás

- 5621 Rendezvényi étkeztetés
- 5629 Egyéb vendéglátás

563 Italszolgáltatás

- 5630 Italszolgáltatás

2. Az ágazat hazai szerepe, jelentősége

A turizmus a gazdaság sok ágazatát és a társadalom számos rétegét érintő tevékenység, életforma és fogyasztási szegmens. A gazdasági tevékenységek egységes (nemzetközi és hazai) ágazati osztályozási rendszere nem tartalmaz turizmustételt, a turizmus számos szakágazat együttes teljesítményével határozható csak meg.

A szálláshelyek 2015-ben eredményes évet zártak. A turisztikai szálláshely-szolgáltatást nyújtó egységek 210 ezer szobát és 669 ezer férőhelyet biztosítottak ez évben a vendégek számára.

A szobák és férőhelyek több mint fele a kereskedelmi szálláshelyeken volt elérhető. 2015-ben 10,4 millió külföldi és belföldi vendég 7,9%-kal több éjszakát töltött itt el, mint 2014-ben. Mind a belföldi, mind a külföldi vendégek és vendégéjszakák száma nőtt.

A külföldivendég-forgalom területileg erősen koncentrált: a vendégéjszakák több mint felét a fővárosban regisztrálták. A külföldiek a legtöbb vendégéjszakát Budapesten, Hévízen és Bükön töltötték.

A belföldivendég-éjszakák számát tekintve a három legnépszerűbb város Budapest, Hajdúszoboszló és Siófok volt. A belföldi forgalom a külföldieknél kevésbé koncentrált, a Balaton a vendégéjszakák 26%-át adta. A kereskedelmi szálláshelyek összesen 369 milliárd forint bevételt realizáltak, folyó áron 11%-kal többet az előző évinél. A bevételeken belül a szállásdíj bevétel aránya 58, a szálláshelyi vendéglátásé 21, az egyéb szolgáltatásokból származó bevételeké 21% volt.

2015 végén a kereskedelmi szálláshelyeken kívül 1594 településen 37 ezer hivatalosan regisztrált egyéb szálláshelyi vendéglátó 99 ezer szobával és 229 ezer férőhellyel várta a vendégeket. A szállásadók és a szobák száma 2015-ben az előző évhez mérten 5,9 és 6,5, a férőhelyeké 6,7%-kal emelkedett. Az egyéb szálláshelyek fele a balatoni idegenforgalmi régióban található. Az egyéb szállásadás vendégforgalmára a belföldi vendégek túlsúlya jellemző.

A nem üzleti céllal üzemeltetett közösségi szabadidős szálláshelyek száma 4,5%-kal gyarapodott, 2015-ben 1035 szálláshely üzemelt nem üzleti célú (nonprofit) egységként. A kiadható szobák száma 4,8, a szobai férőhelyeké 3,0%-kal nőtt. A nem üzleti célú szálláshelyek döntő része üdülőként üzemelt, emellett a gyermek- és ifjúsági tábor volt a legelterjedtebb.

Forgalmuk 1,7 millió vendégéjszakát tett ki, 2,2%-kal többet, mint 2014-ben. 2015-ben a magyar lakosság közel fele vett részt többnapos belföldi utazáson. A hazai turisták a 15 millió többnapos belföldi utazás során 62 millió napot töltöttek el. Az utazások száma 2,7, az eltöltött idő mindössze 0,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest.

A rövidebb időtartamú utazások száma nőtt, a hosszabb időtartamú utazásoké csökkent. Az utazók leggyakrabban szórakozás, pihenés vagy ismerős meglátogatása miatt keltek útra, és – főként a rövidebb időtartamú utazások esetében – a lakó- helyük régióján belüli úti célt kerestek fel. Ez alól kivételt jelent a Balaton térsége, mely továbbra is a belföldi turisztikai utazások kedvelt célpontja a régió kívüli lakóhelyű utazók számára is.

A hazai turisták az egy évvel korábbinál 4,4%-kal többet, 307 milliárd forintot költöttek el utazásaik során, ebből 122 milliárd forintot szálláshely-szolgáltatásra.

A növekedés elsősorban az egy főre jutó napi költség emelkedésének következménye, melynek összege az év során megközelítette az ötezer forintot. A belföldi turizmusból kimaradókat az anyagi lehetőségek hiánya, kisebb mértékben egészségügyi okok, illetve munkából adódó kötelezettségek, a szabadidő hiánya tartja vissza az utazástól.

2015-ben a külföldiek 48 millió alkalommal utaztak Magyarországra, utazásaik során 1608 milliárd forintot költöttek. A látogatások száma 5,1, a kiadások összege 10%-kal nőtt. A külföldiek tartózkodási ideje 8,9%-kal, 120 millió napra emelkedett. 70%-uk (34 millióan) egy napnál rövidebb időre érkezett Magyarországra.

Az egynapos utak közel fele (15 millió) átutazás, 26%-a (8,8 millió) vásárlás volt. Az egynapos utazásokon részt vevők kiadásainak összege 385 milliárd forint volt, melyet jórészt az átutazások és a vásárlási célú utak alkalmával kiadott összegek (82 és 133 milliárd forint) tették ki. A többnapos útra érkezők kiadásai 94%-át (1145 milliárd forintot) turisztikai céllal költötték el nálunk. A magyarok eközben 17 millió alkalommal utaztak külföldre, 5,7%-kal többször, mint az előző évben.

Jelentősen nőtt a szabadidős és a tanulási célból külföldre utazó magyarok száma, míg munkavégzés céljából 2,4%-kal utaztak kevesebben, mint 2014-ben. Minden harmadik utazás Németországba, Ausztriába vagy Svájcba irányult. 2015-ben a magyar lakosság összesen 633 milliárd forintot költött el külföldön, 9,3%-kal többet, mint 2014-ben. A teljes összeg 80%-át (507 milliárd forintot) turisztikai célú utazásokon fizették ki, amelynek túlnyomó része a többnapos utazásokhoz kapcsolódott.

2015-ben a turizmus egyenlege, vagyis a hazánkba érkező külföldi utazók és a külföldre utazó magyarok kiadásainak különbsége 975 milliárd forint volt. A szálláshelykiadáshoz szorosan kapcsolódó turisztikai szolgáltatás a vendéglátás. 2015 végén megközelítőleg 53 ezer

vendéglátóhely üzemelt Magyarországon. Közel 90%-uk kereskedelmi vendéglátóhelyként működött, országos számuk 2014 végéhez képest 1,3%-kal csökkent, a régiók szerinti megoszlásban számottevő változás nem történt. A vendéglátásból – előzetes adatok alapján – 2015-ben folyó áron 916 milliárd forint árbevétel származott (13,5%-kal több, mint 2014-ben), melynek 87%-a a kereskedelmi vendéglátásban realizálódott.¹

Az ágazat nemzetgazdaságban betöltött szerepét az alábbi táblázat szemlélteti.

Az elmúlt tíz évben stabilan 1,67 – 2,04% között mozgott a GDP-hez való hozzájárulás mértéke.

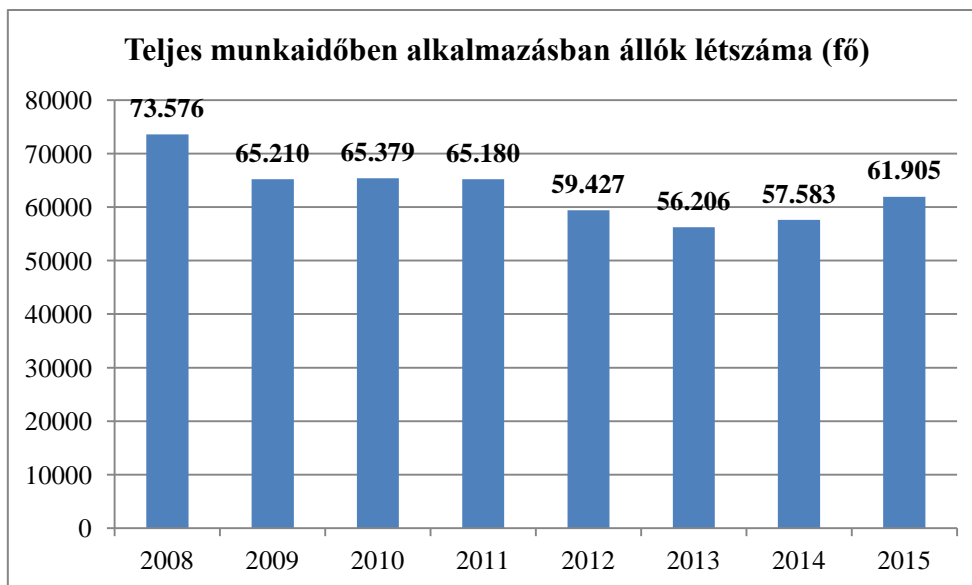
Év	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás részaránya (%)
	a GDP termelésében
2005	1,97
2006	1,91
2007	2,04
2008	1,91
2009	1,95
2010	1,81
2011	1,80
2012	1,68
2013	1,69
2014	1,67
2015	1,70

1. táblázat

(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

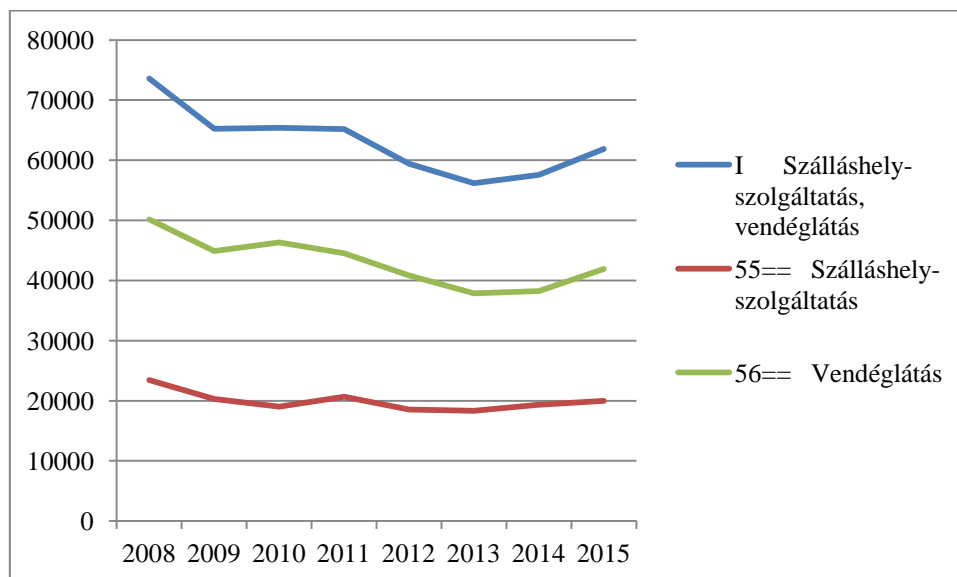
Országos szinten 2015-ben 61,905 fő volt a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma. Ha hosszabb időszoron vizsgáljuk az ágazat foglalkoztató képességét, akkor megállapíthatjuk, hogy a 2008-as válság hatása ezen nemzetgazdasági ágon is nyomot hagyott, melynek negatív hatásai csak lassan mérséklődtek. 2008 után 11%-al esett vissza a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma. Az ezt követő években 2011-ig 65 ezer körül alakult a munkavállalók száma. 2012-ben ismét mérséklődött a létszám 9 %-kal a 2011-es adatokhoz képest. A foglalkoztatás negatív szintjének csúcsát 2013-ban érte el, 56,206 főt.

¹ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/jeltur15.pdf>



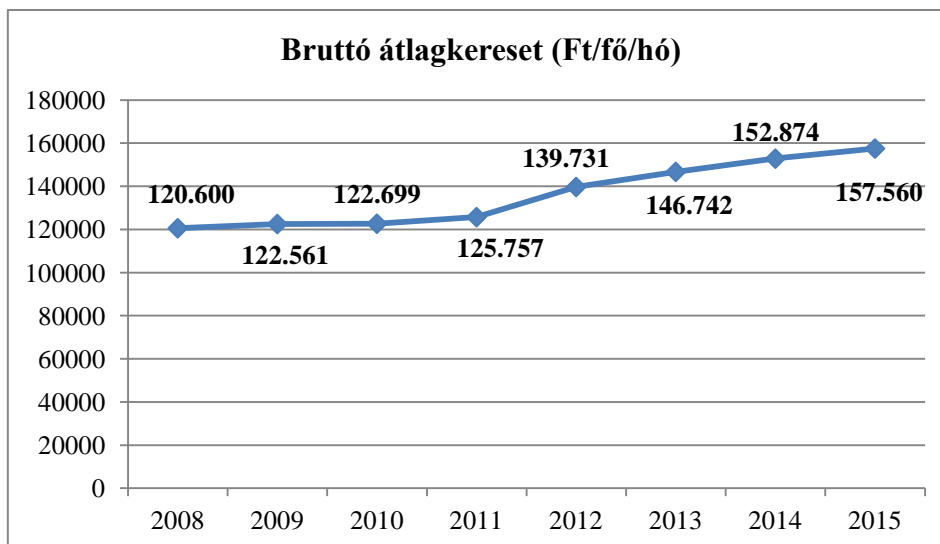
1. ábra
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

Az alábbi ábrán jól látható, hogy nagyobb foglalkoztató potenciával az ágazaton belül a vendéglátás bír. A létszámokat tekintve a nagyobb visszaesés is ebben az alágazatban következett be. 2008 és 2013 között több mint tízezerrel kevesebb volt a munkavállalók létszáma. A szálláshely szolgáltatás stabilan 20000 fő körül alakul.



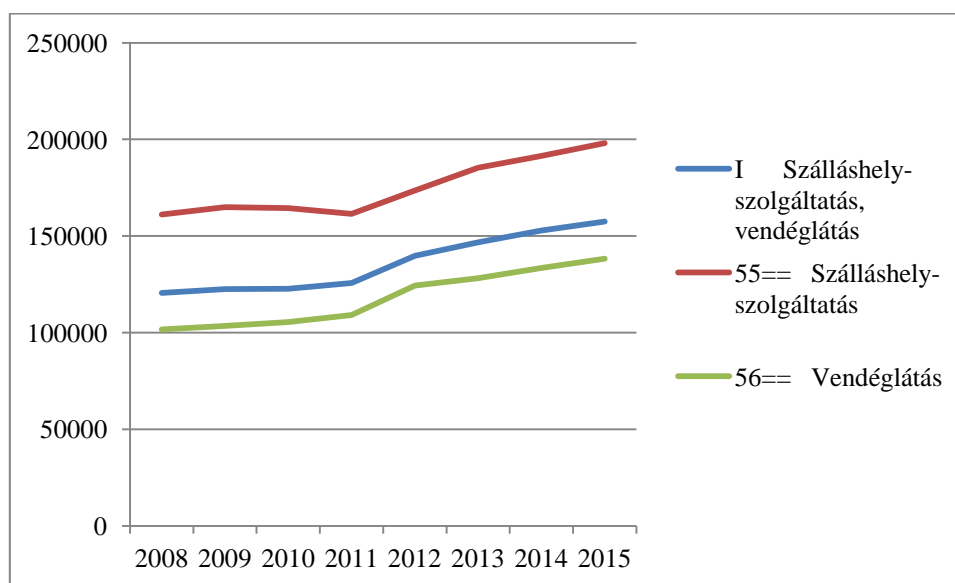
2. ábra: Munkavállalók számának alakulása alágazatonként (fő)
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

A bruttó átlagkeresetek tekintetében 2015-ben több mint 30%-os bérnövekedést állapíthatunk meg a 2008-as szinthez képest.



3. ábra
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

Ha viszont alágazatonként vizsgáljuk a bruttó jövedelmeket, megállapíthatjuk, hogy a szálláshely-szolgáltatás alágazatban dolgozók átlagos jövedelme sokkal magasabb, mint a vendéglátásban dolgozók bére. 2015-ben ez a különbség 59,820 forint volt. Míg a szálláshely-szolgáltatásban az átlag jövedelem 198,068 forint volt, ugyanez a vendéglátás terén mindösszesen 138,248 forintos összeget tett ki.



4. ábra
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

2. 1 Magyarországi „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére

EDEN – Kiemelt európai úti célok program

2011. május 10-én, záró konferencia keretében szakmai Döntőbizottság választotta ki az Európai Bizottság által kiírt "Kiváló Európai Desztinációk" magyarországi pályázatának győztesét. A "Régi értékek – új funkciók" témában kiírt pályázatot Pécsvárad Város Önkormányzata "Mecseki meglepetések: új értékek – régi terek" című pályaműve nyerte meg. A mecseki térség turisztikai desztinációként több mint száz éves múltra tekint vissza. Az utóbbi évek tudatos termékfejlesztésének, attrakció-, szolgáltatás- és szálláshelyfejlesztésének köszönhetően turisztikai potenciálja meghatározódott. A társadalmi-kulturális-környezeti fenntarthatóság szempontjából is úttörő térség magas színvonalon mutatja be ipari, mezőgazdasági, közlekedési és katonai örökségéhez kapcsolódó turisztikai kínálatát, úgymint a Mecsek Háza, a Malommúzeum, a Vízfő-forrás és Forrásház Orfűn, a Zsolnay Kulturális Negyed és a Nádor Galéria Pécsen, valamint a Pécsvárad Vár. Az említett örökségek további érdekessége, hogy több attrakció tekint vissza akár 150 éves múltra (a Pécsvárad Vár esetében több mint ezer éves múlt), mellyel együtt, a turisztika szolgálatába való állítását és fenntartását több esetben is helyi civil kezdeményezésnek és összefogásnak köszönheti az adott örökség.²

„Csak rajtunk múlik, avagy a fenntartható turizmus” - A zalaszentmártoni ökofalu

A Turizmus Trendet is megjelentető Professional Publishing Kiadó immár negyedik alkalommal hirdeti meg a Greennovációs Nagydíjat, amelyre több iparágból, így a turizmusból is lehet nevezni. A Greennovációs Nagydíj fődíját végül egy a turizmust is érintő településfejlesztési projekt, a zalaszentmártoni ökofalu vitte el.

Két lelkes és találékony ember ebben a kis faluban egy 10 hektáros területen, a Katica tanyán 4000 m²-nyi épületet töltött meg élettel, ahol 50 féle választható programot, - természetismeret, hagyományörzés, gazdálkodás, kézművesség, kül- és beltéri játékok – kínálnak. A projekt a Somogy megyei Katica tanya sikerét írta le. Két turistaházban 120 főt, 4 apartmanban további 30-at tudnak elhelyezni, ugyanakkor egy 70 sátorhelyes kempinget is kialakítottak. Aki nem az önellátást választja, azt meleg konyhás étterem várja a festői kis

² (<http://eden.itthon.hu/sajtokozlemeny-2011>)

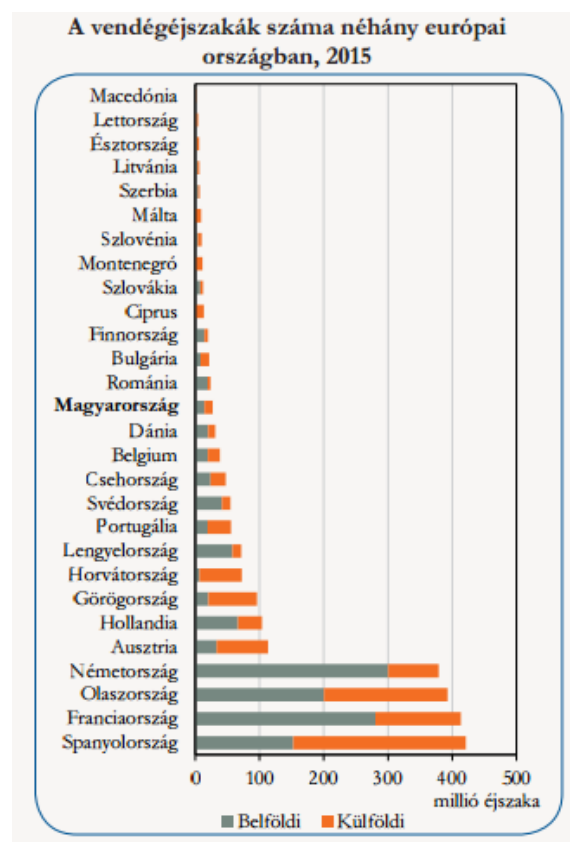
faluban. Trambulinok, mezítlás park, kukoricalabirintus, lufi csúzli, erdei kötélpálya szerepel az élménylehetőségek között, de van itt állatsimogató, lóistálló és kisállat-lak is.

A projekt sikerét jelzi a látogatószám növekedése: míg 2003-ban 4500 vendéget fogadtak, addig 2013-ra ez a szám közel 58 ezerre bővült. 2014-es céljuk a 65 ezres vendégszám átlépése volt. A környezetet tudatos vásárlással, tudatos energia- és erőforrás-gazdálkodással, valamint tudatos hulladékgazdálkodással védik.

Zalaszentmárton önkormányzat célja a komplex településfejlesztési programmal a mint egy alig 100 lakosú kis zalai falu újjáélesztése, előre mutató, kiemelt infrastrukturális fejlesztések végrehajtásával a falu lakossága növekedésének beindítása.

3. Nemzetközi kitekintés

2015-ben az Európai Unió országában a turisztikai szálláshelyek által regisztrált vendégéjszakák száma megközelítette a 2,8 milliárdot, aminek több mint a felét négy tagországban – Spanyolországban, Franciaországban, Olaszországban vagy Németországban – töltötték el az utazók. Az Egyesült Királyságban, az Ausztriában és a Hollandiában regisztrált éjszakák száma is egyaránt meghaladta a 100 milliót egyenként. Magyarországon a kereskedelmi és a nem üzleti célú szálláshelyeken összesen 27 millió vendégéjszakát regisztráltak, 3,3%-kal többet, mint az előző évben.³

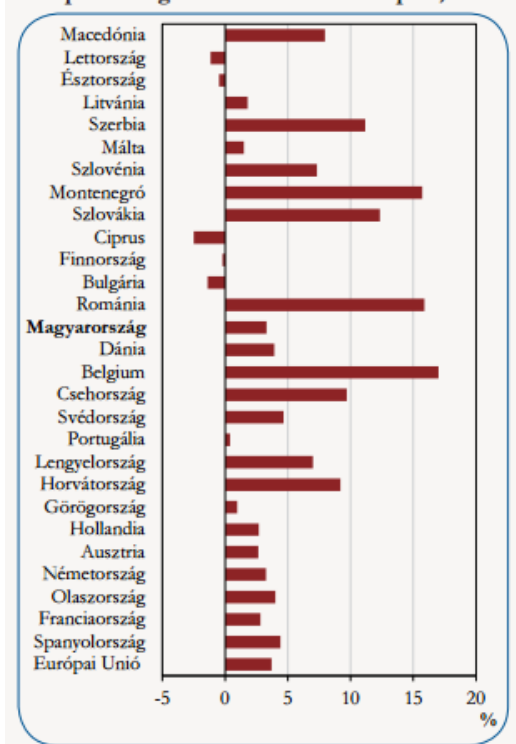


5. ábra

(Forrás: Jelentés a turizmus és a vendéglátás éves teljesítményéről, 2015, KSH)

³ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/jeltur15.pdf>

A vendégéjszakák számának változása néhány európai országban az előző évhez képest, 2015

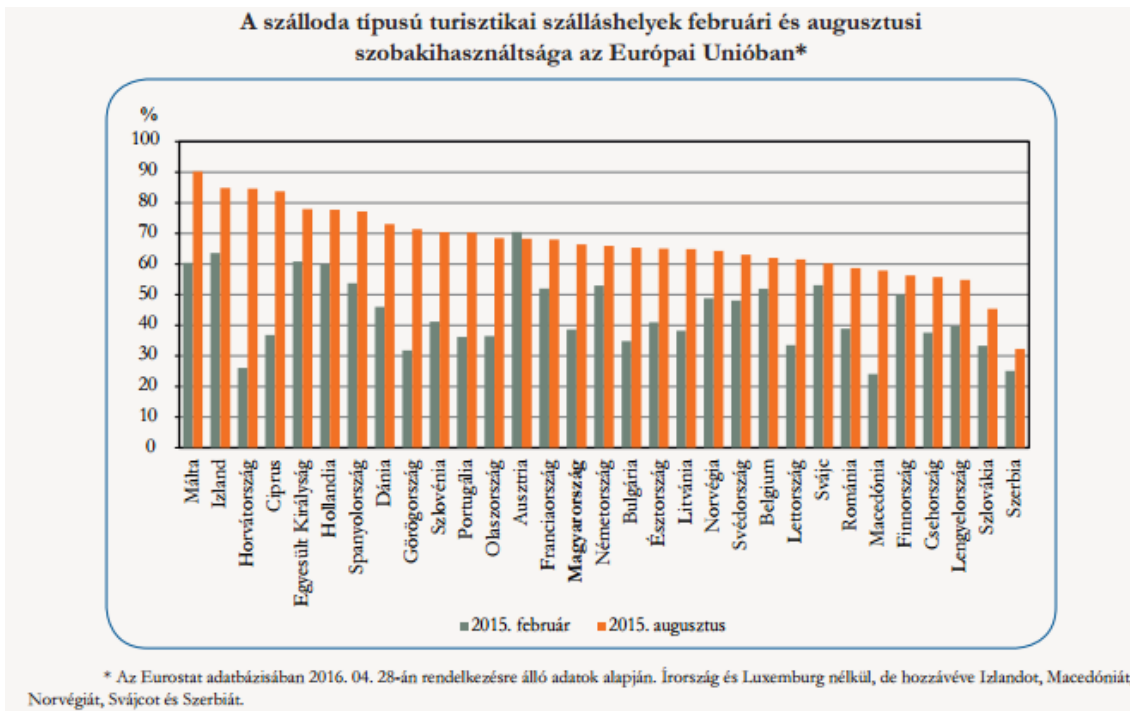


6. ábra

(Forrás: Jelentés a turizmus és a vendéglátás éves teljesítményéről, 2015 KSH)

A turisztikai szálláshelyek vendégforgalma majdnem minden tagországban nőtt, Észtországban, Lettországban, Bulgáriában, Cipruson és Finnországban kismértékű volt a csökkenés. A külföldi vendégéjszakák aránya az unióban átlagosan 45% volt. A mutató értéke Máltán, Cipruson és Horvátországban volt a legmagasabb (96, 94 és 91%), ezzel szemben Romániában, Lengyelországban és Németországban csak minden ötödik éjszakát töltik el a határon túlról érkezők. Az EU-ban a vendégforgalom harmada általában a főszezonban (július–augusztus) realizálódott, de ez a célországok földrajzi jellemzői, illetve az ebből következő turisztikai jellege miatt jelentős különbségeket takar. A dél-európai országokban és Horvátországban a vendégforgalom többségét a nyári hónapokban regisztrálják, Ausztriában és Németországban lényegesen egyenletesebb a forgalom megoszlása. A szálloda típusú szálláshelyek szobakihasználtsága nyáron Máltán, Izlandon és Horvátországban a legmagasabb (80% feletti), Szlovákiában és Szerbiában a legalacsonyabb (45 és 32%). A téli időnyben Ausztria kapacitáskihasználtsága volt a legnagyobb (71%), ezt követte Izland és az Egyesült Királyság (64 és 61%). A februári és az augusztusi szobafoglaltsági adatok szerint a legnagyobb szezonális különbség Horvátországban, Cipruson és Görögországban mutatkozott, ahol a

különbség 60, 47, illetve 40 százalékpont volt. Magyarországon februárban 39, augusztusban 66% volt ez a mutató.⁴



7. ábra

(Forrás: Jelentés a turizmus és a vendéglátás éves teljesítményéről, 2015 KSH)

3. 1 Nemzetközi „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére

A fejlesztési irányok és projektötletek meghatározásához mindenképp érdemes megismerni néhány külföldi sikeres projektet

Interreg IVC „Tourage”program

Bealtaine Fesztivál (Írország, Nyugati-régió)

Az Interreg IVC interregionális együttműködési program „Tourage” alprogramjának célja az volt, hogy Európában ösztökélje és népszerűsítse az időskorúak, nyugdíjasok turisztikában történő mozgósítását, a nyugdíjas turizmus fejlesztését, és bemutassa a fejlesztések lehetséges, különböző módjait.

⁴ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/jeltur15.pdf>

A Beltaine Fesztivál egy ír nemzetközi művészeti fesztivál, amit kifejezetten időseknek szerveznek, a kreativitás, a művészetek és az alkotás ünneplésére és gyakorlására. Az esemény alapítója az Age & Opportunity, egy nemzetközi szervezet, ami igyekszik elősegíteni az idősek aktívabb részvételét a társadalomban.

Céljai közé tartozik az időskorú lakosság művészeti programokba való bevonása, egészséget és jóllétet biztosító tevékenységekben való részvételre ösztönzése.

A fesztivál az évek során fokozatosan nőtt, kezdetben, 1996-ban 7000 ember vett részt 50 eseményen 30 együttműködő partner segítségével, míg 2013-ra több mint 122 000 résztvevője volt a közel 300 eseménynek, 592 partner hozzájárulásával. Mára az esemény a legjelentősebb művészeti és kulturális fesztivál idősek számára az országban.

Trópusi turizmus program (Granada, Spanyolország)

A Granada Megyei Tanács változatos programokat kínál a „trópusi turizmus” keretein belül időseknek szabadidejük eltöltésére. A legmegfelelőbb helyszín egy különleges hotelnek bizonyult, ami közel van a parthoz, akadálymentesített és minden kényelemmel felszerelt. A helyi önkormányzat kezdeményezte a programot, és minden 65 év feletti idős részvételére számítanak. A maximum csoportszám: 60 fő.

A program célja, hogy kikapcsolódási lehetőséget biztosítson az idősek számára, hozzájáruljon a térség szociális és gazdasági fejlődéséhez.

A projekt gazdasági hatása és bevétele jócskán meghaladja a költségeket, és a nyereség 90%-a a térségben marad, fellendítve a gazdaságát.⁵

⁵ (<http://www.tourage.eu>, http://www.tourage.eu/uploads/Good_practice_brochure_web_pdf.)

4. Az ágazat súlya Békés megye gazdaságában

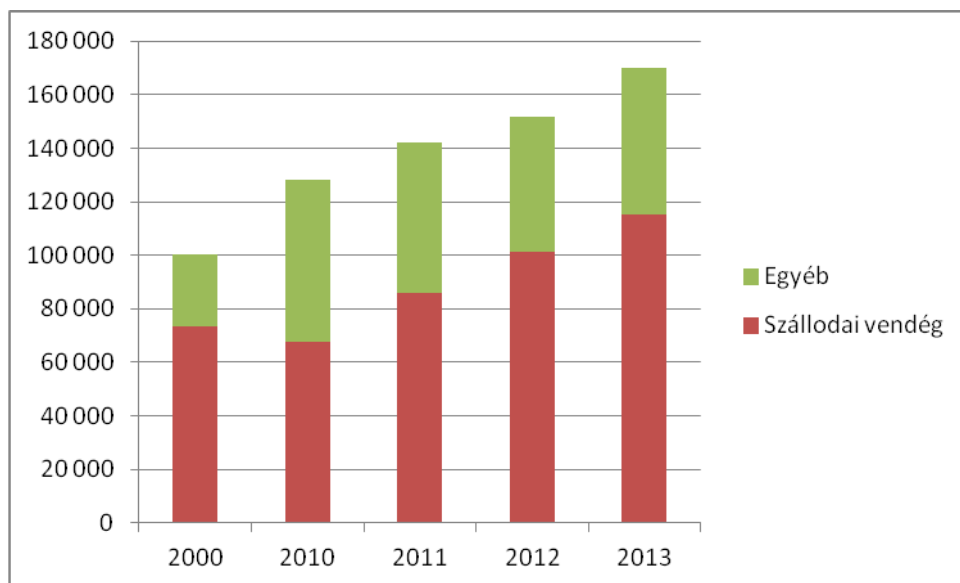
ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<p>Körösök-völgye természeti értékei</p> <p>Országos viszonylatban magas a napsütéses órák szám</p> <p>Természeti adottságokra, hagyományokra épülő turizmus /pl. gasztronómia, gyógy-és termálvizek, kézművesség, kerékpáros-, vízi-, lovas-, horgász-és vadászturizmus</p> <p>Hungarikumok megléte (pl.: kolbász, sajt, pálinka, lekvár)</p> <p>Kulturális és nemzetiségi sokszínűség, hagyományörzés</p> <p>Országos és nemzetközi hírű gasztronómiai fesztiválok (pl. kolbászfesztivál)</p> <p>Az alföldi táj különlegessége turisztikai szempontból</p>	<p>KKV-k tőkehiánya</p> <p>Vállalkozások innovációs képességének alacsony szintje</p> <p>Alacsony foglalkoztatási és gazdasági aktivitási mutatók</p> <p>Forráshiányos önkormányzatok</p> <p>Turisztikai adottságok kihasználását segítő informatikai infrastruktúra alacsony szintje</p> <p>Szálláshely-kapacitás hiánya egyes férőhely kategóriákban</p> <p>Attrakciókhoz kapcsolódó infrastruktúra kiépítetlensége</p> <p>Megye nem megfelelő külső-belső elérhetősége (gyorsforgalmi út), közúti infrastruktúra rossz állapota</p> <p>Rendkívül kis forgalmat lebonyolító repülőtér</p>
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<p>Természeti, gasztronómiai és kulturális adottságokra épülő turizmus lehetőségének fejlesztése a határon átnyúló infrastruktúra közös fejlesztése által</p> <p>2014-2020 időszak komplex fejlesztéseiben rejlő lehetőségek /gazdaságfejlesztés, forrásabszorpció</p> <p>Foglalkoztatási, képzési, munkahelyteremtő programok</p>	<p>Épített környezet leépülése</p> <p>Az infrastrukturális fejlesztések további elhúzódása</p> <p>Romló minőségű utak</p> <p>Tartósan tőkeszegény vállalkozások</p> <p>Nehezen kiszámítható, bürokratikus pályázati rendszere</p> <p>Gazdaságilag aktív népesség arányának csökkenés</p> <p>Önkormányzati források beszűkülése</p> <p>A pályázati projektekhez szükséges saját tőke hiánya</p>

2. táblázat: Békés megye SWOT elemzése turisztikai szempontból
(Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója, Helyzetelemzés, Helyzetértékelés, 2014.)

Kereskedelmi szállásférőhelyek

Békés megye idegenforgalmának teljesítménye a kedvező adottságok (folyók és holtágaik, vadállomány, lovas hagyományok, gazdag kulturális paletta) és a megvalósult beruházások (kerékpárutak, folyóvízi fejlesztések, szálláshely-fejlesztések, szolgáltatások fejlesztése és kínálati bővülés) ellenére még mindig elmarad a lehetőségektől, Ennek egyik fő oka a vidék nem megfelelő elérhetősége. 2009 és 2013 között kismértékben javult a megye megfigyelt kereskedelmi szállásférőhelyeinek száma, illetve vendégforgalma; bár a vizsgált időszakon belül a 2011. évi nagyobb növekedés után újra csökkenés figyelhető meg 2013-ra (de még így is 16 %-kal magasabb a férőhelyek száma 2013-ban, mint 2009-ben).

A szállodák szállásférőhelyeinek száma alapján Békés megye öt megyét megelőzött 2013-ban 8.939 férőhellyel. A szállodai és egyéb szállásférőhelyek arányát és időbeli alakulását mutatja a 8. számú ábra.

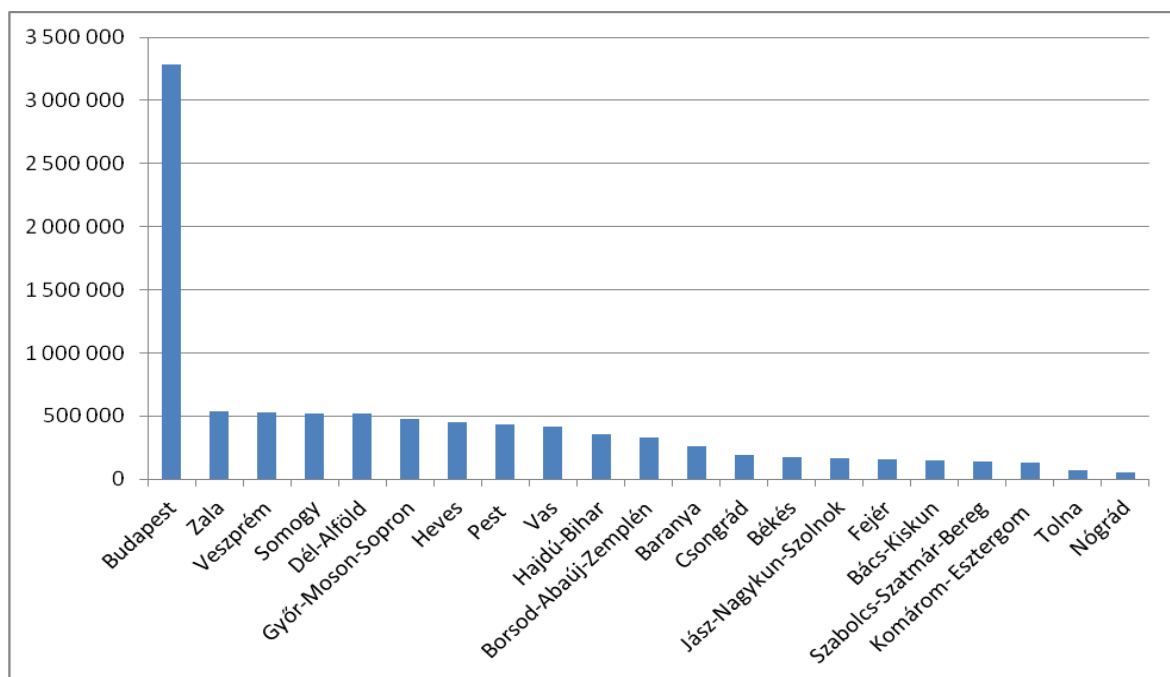


8. ábra

(Forrás: Békés Megye Statisztikai Évkönyve 2013., 7.5.1 Kereskedelmi szálláshelyek)

Vendégforgalom

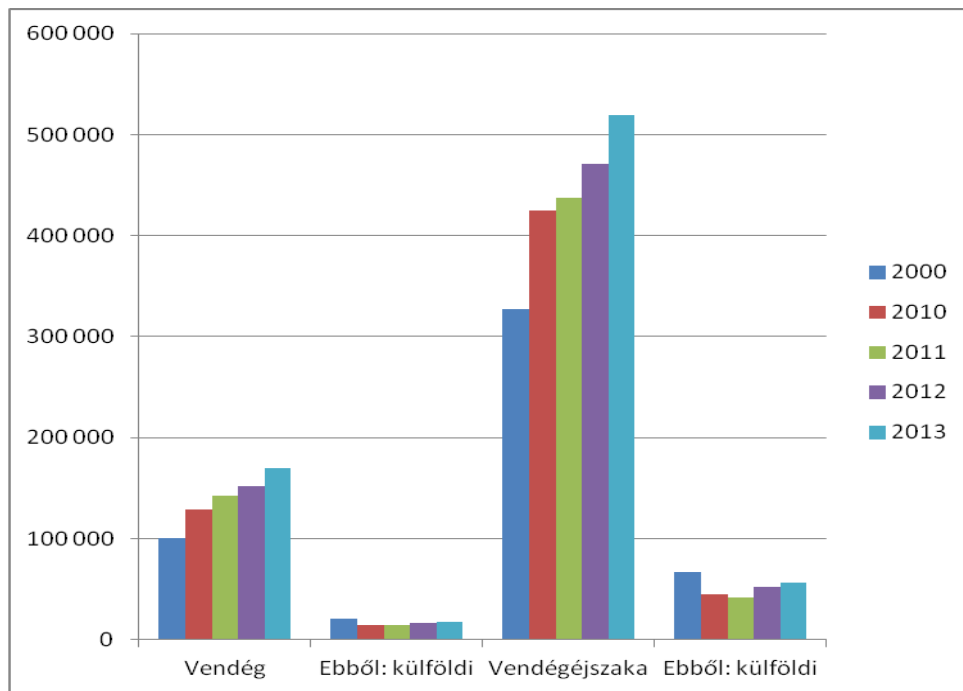
2009. óta jelentős növekedés történt a vendégek számában, de az eltöltött vendégéjszakák száma is magasabb lett. Míg 2009-ben 140.737 vendég látogatott Békés megyébe (2010-ben viszont csak 128.291), 2013-ban 170.291. Földrajzi összehasonlításban ezzel az értékkel Békés megye javuló tendenciát mutat. A budapesti és a különösen frekventált megyék (Somogy, Zala, Veszprém, Vas, Pest) után (ahol lényegesen magasabb értékek születtek nem véletlenül), Békés megye a 13. helyen áll. Ez a helyezés egyébként jelentős előrelépés a 2011. évi 16. helyhez képest. Sajnálatos jelenség ugyanakkor, hogy a régiók közül a Dél-alföldi régió vendégforgalma volt 2013-ban a legalacsonyabb, melynek értékét Zala, Veszprém és Somogy megye vendégforgalma is meghaladta.



9. ábra: Békés megye vendégforgalma
(Forrás: Békés Megye Statisztikai Évkönyve 2013.)

A kereskedelmi szálláshelyeket a vendégek összesen 519.524 vendégéjszakára vették igénybe, ami 3 nap átlagos tartózkodási időt jelent.

A regisztrált vendégkörön belül a külföldi országokból 2000-től kevesebb vendég érkezett, az utóbbi években az arányuk a teljes vendégszámban 12 %.

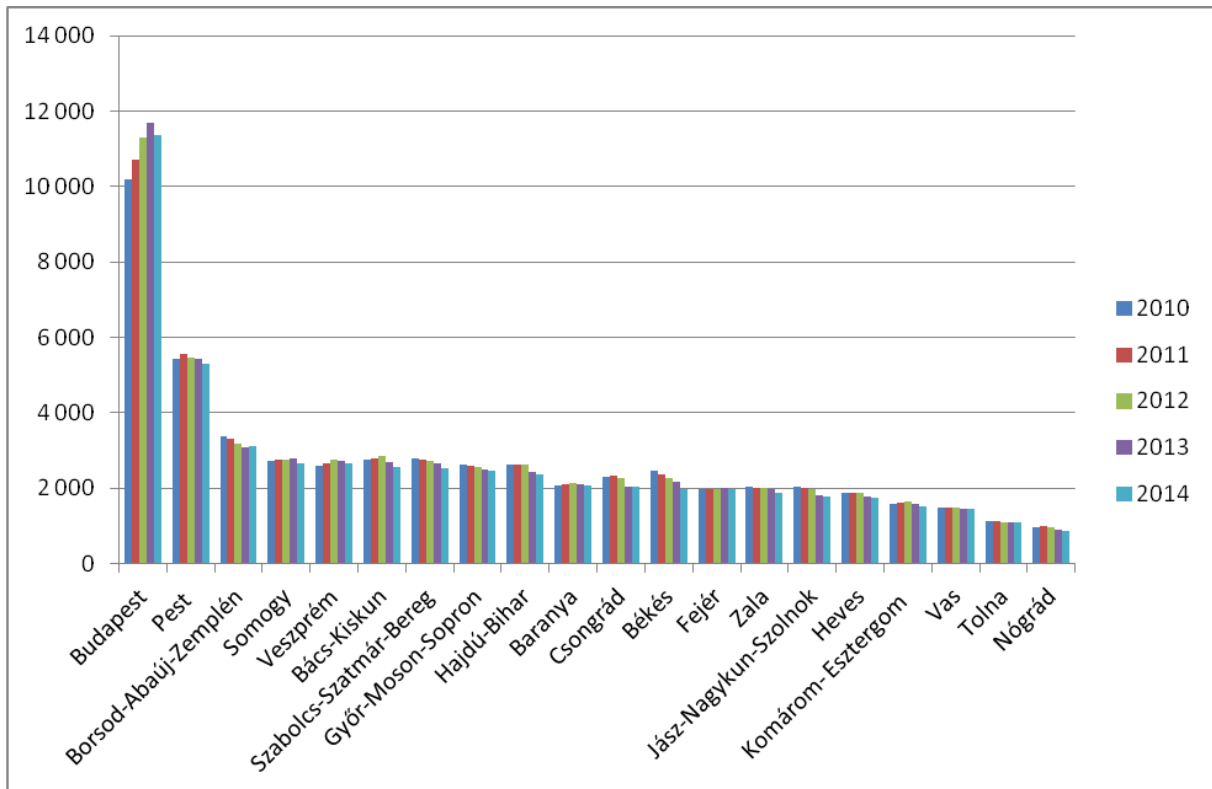


10. ábra: Békés megyei vendégéjszakák
(Forrás: Békés Megye Statisztikai Évkönyve 2013., 7.5.1 Kereskedelmi szálláshelyek)

Turisztikai rendezvény, vendéglátás

Békés megyében a turisztikai rendezvények száma, vonzereje nőtt. Ma már jelentős gasztronómiai események (Csabai Kolbászfesztivál, Gyulai Pálinkafesztivál, Gyomaendrői Sajt és Túró Fesztivál, stb.), valamint kulturális és nemzetközi sportesemények látogatói szép számmal töltik meg a település szálláshelyeit. Békés megye kulturális intézményei (könyvtárai és múzeumai) a 2009-2011-es időszakban nagyszámú rendezvénnyel járultak hozzá a kulturális turisztikai események számának növeléséhez és ezzel a Békés megyébe látogatók aktív időtöltéséhez.

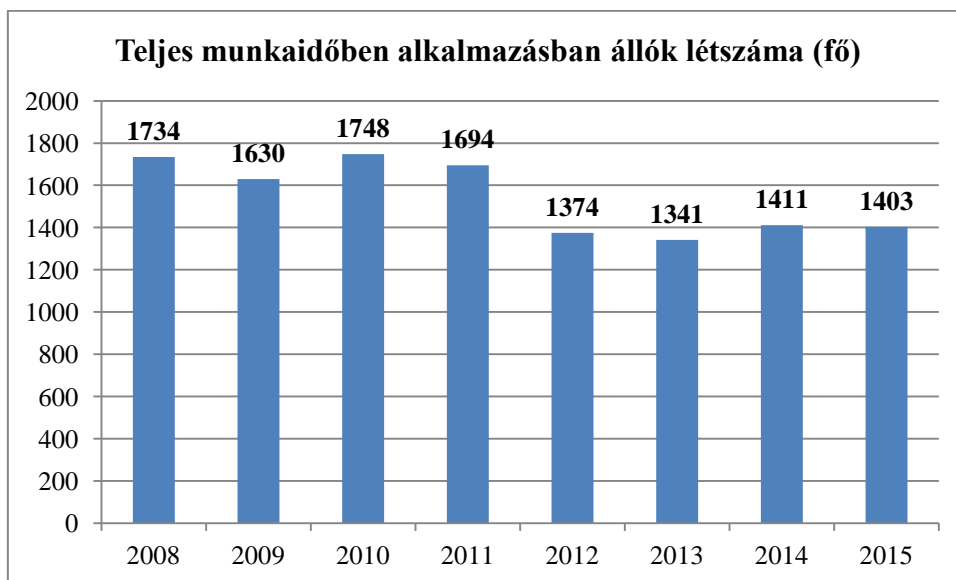
A megye kistérségeiben a vendéglátóhelyek száma 2010 és 2014 között ötödével csökkent: 2010-ben 2.466 vendéglátóhely állt a vendégek rendelkezésére, 2014-ben már csak 1.982 hely. Ezzel az adattal Békés megye 12. helyen szerepel a megyék és a főváros alkotta rangsorban.



11. ábra

(Forrás: KSH STADAT tábla 6.4.5.5. A vendéglátóhelyek száma, december 31. (2010–))

Békés megyében a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak számának alakulását, az alábbi ábra szemlélteti.

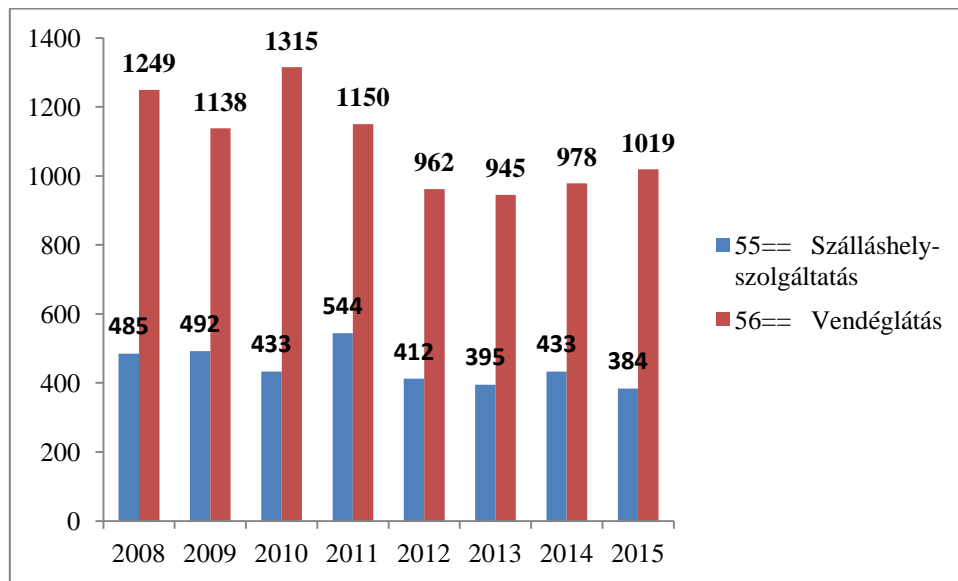


12. ábra

(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

A vizsgált elmúlt 8 évet tekintve a foglalkoztatás legmagasabb szintjét a 2010-es évben érte el. Ezt követően 2013-ig folyamatosan csökkent a foglalkoztatottak száma. 2015-ben ez 1403 főt tett ki.

Az országos tendenciával megegyező módon, itt is a vendéglátás alágazat bír nagyobb foglalkoztató potenciállal, valamint a munkavállalók számának negatív változása is ebben a szektorban volt magasabb az elmúlt években.

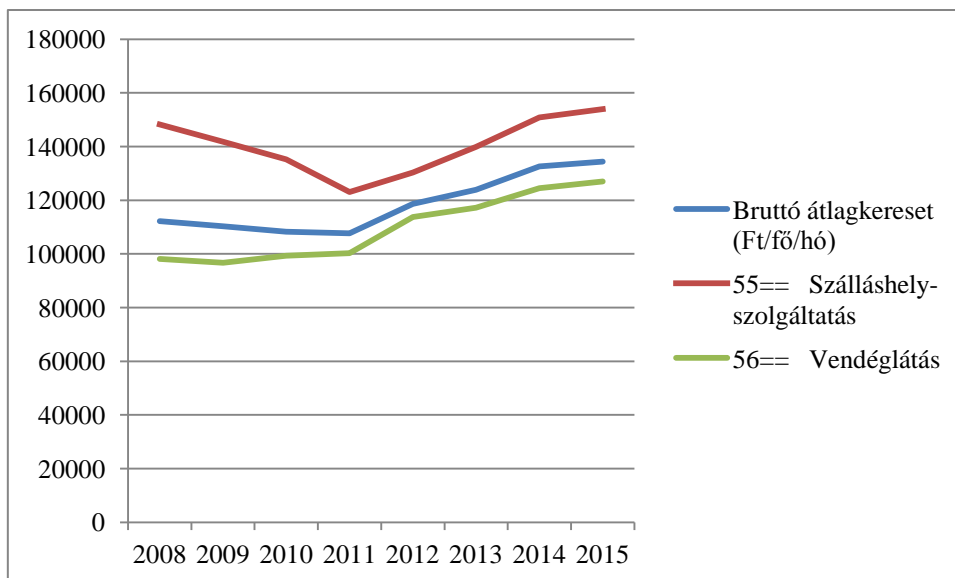


13. ábra: Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás Békés megyében
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

A bruttó átlagkeresetek vonatkozásában megállapítható, hogy ebben az ágazatban is kevesebbet keresnek a munkavállalók, mint az országos átlag.

A szálláshely-szolgáltatás alágazatban országosan 2015-ben bruttó 198.068 forint volt az átlag, ugyanez Békés megyében 153.995 forint volt, ez 22%-os differencia.

A vendéglátás terén ugyanezek a mutatók a következőképp alakulnak: országosan 138.248 forint az átlag, Békés megyében pedig 126.961 forint. Ez némiképp kevesebb, 9%-os differencia.



14. ábra: Bruttó átlagkeresetek alakulása
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

A működő vállalkozások száma járásonként eltérő számokat mutat. Legtöbb, ilyen jellegű tevékenységet folytató vállalkozás a Békéscsabai járásban található. Ezt az Orosházi, majd a Gyulai járás követi. Legkevesebb működő vállalkozással a Sarkadi, Szeghalmi, valamint a Gyomaendrődi járás rendelkezik.

		Mutatók
Időszak	Terület (dec.31.állapot)	Működő vállalkozások száma (db)
2014. év	Békési	83
	Békéscsabai	257
	Gyomaendrődi	71
	Gyulai	157
	Mezőkovácsházai	100
	Orosházi	161
	Sarkadi	43
	Szarvasi	94
	Szeghalmi	68

3. táblázat
(Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján)

4. 1 Békés megyei „jó gyakorlatok” az ágazat fejlesztésére

Gyulai Várfürdő AquaPalota

A Gyulai Várfürdő sikerrel pályázott az Új Széchenyi Terv Dél-alföldi Operatív Programjában. A bővítés célja az volt, hogy télen-nyáron egyaránt magas színvonalon tudják fogadni a turistákat, a családokat a fürdő, s nem utolsósorban 21 új munkahely is teremődik. Gyula az elmúlt években az ország tíz leglátogatottabb magyar városa közé került, s a mérések alapján kiderült, hogy vendégek 83 százaléka a Gyulai Várfürdő, illetve a történelmi város hangulata (79%) miatt utazik Gyulára.

Nem mellékes, hogy – a becslések szerint – a lakosság 15-20 százalékának biztosít megélhetést a turizmus. A fenti adatokból látható, hogy – idegenforgalmi szempontból – a Gyulai Várfürdő kiemelkedő jelentőségű Gyula jövője szempontjából, nem véletlen, hogy a további fejlesztések, így a látogatottság növelése és a munkahelyteremtés előtérbe került az elmúlt években. Egy közvélemény-kutatás szerint a gyulai polgárok 73 százaléka is – a város jövője szempontjából -, fő kitörési pontnak az idegenforgalom fejlesztését nevezte meg, sőt 55 százalékuk látogatói is a fürdőnek. A gyulai polgárok véleményét erősíti, hogy az utóbbi 2-3 évben olyan, egyenként milliárd forintos nagyságrendű fejlesztések valósultak meg a szállodaiiparban, amelyek jelzik, hogy a befektető, magántulajdonosok is komoly jövőre számítanak az idegenforgalomban.

A Gyulai Várfürdő ugyan már napjainkban is piacvezető a szűkebb régióban, ám hiába az összesen csaknem ötezer négyzetméter vízfelület, benne 11 fedett és nyolc szabadtéri medence, ha a fürdő nem tud a gyógyászati szolgáltatások mellett – valamennyi vendégnek egész évben minőségi, és családbarát, háromgenerációs szolgáltatásokat nyújtani.

Ezért is döntött úgy a város vezetése a Gyulai Várfürdő Kft. menedzsmentjével, hogy tovább kell bővíteni a Gyula ékkövének számító fürdőt.

Így született meg a döntés, hogy a Gyulai Várfürdő egy modern családi élményfürdővel gazdagodjon, amely egész évben fürdőzésre csábítja a családok minden tagját. A beruházás során új, fedett élménykomplexummal gazdagodik a fürdő, melyben többek között öt új medence (élménymedence, úszómedence, gyermekmedence, pihenőmedence, merülőmedence) három csúszda, vízi bár, szaunavilág, két, különböző korosztályokra szabott játszótér és baba-mama sarok kerül kialakításra.⁶

⁶ (<http://varfurdo.hu/gyulai-varfurdo-fejlesztes/>)

Vásárhelyi- Bréda kastély Lőkösházán

A hosszú évek óta elhanyagolt, jobb sorsa érdemes kastélyt a DAOP keretében „Versenyképes turisztikai termék és attrakciófejlesztés pályázati forrásból, összesen 338 millió forintból újítták fel a magántulajdonosok. A látogatók maguk sem számítottak arra, hogy a gyönyörűen felújított park, vagy a kupola alatt elhelyezett és a Föld forgását szemléltető Foucault inga mellett itt, Lőkösháza mellett láthatnak Európában egyedülként állandó fényfestészeti produkciót. A közel egy órára tervezett show-t szezonban minden nap meg lehet tekinteni a kastély homlokzatán, ilyenre a világban csak Kínában és az Arab Emirátusokban van példa.⁷

Mini Magyarország Makettpark Szarvason

A Mini Magyarország projekt Szarvas történetében az egyik legnagyobb magánérés turisztikai beruházásnak számít. A mintegy 70 millió forint értékű fejlesztés 30 százalékos önerővel, és 70 százalékos - 48,8 millió forint értékű - európai uniós támogatással valósult meg, amely már az első ütemben 3 új munkahelyet teremtett. Bukovinszky Béla, a Mini Magyarország makettpark vezetője elmondta: „a Szarvasi Arborétum jelenleg a város legtöbb látogatót vonzó turisztikai attrakciója, amelyet évente mintegy 50 ezer turista keres fel. Ebben a már önmagában is vonzó közegben a Mini Magyarországnak erős multiplikátor hatása lehet, ami előny a teljes turisztikai régió számára. Új programlehetőség a városba, a régióba érkező turistáknak, amely várakozásaink szerint növeli a tartózkodási idő hosszát, a Körösök vidékének szálláshelyein eltöltött vendégéjszakák számát és új látogatókat is vonz Szarvasra.”⁸

⁷(<http://www.bekesmegye.com/bekes-megye-hirek/egyedulallo-europai-elmeny-lokoshazan-az-unios-fejlesztések-nyilt-napjan>)

⁸ (<http://www.minimagyarorszag.hu/sajto>)

5. Problémák feltárása

A hazai turisztikai vállalkozások kevésbé versenyképesek, ami a tőkehiány, az erős nemzetközi konkurencia miatti korlátozott piaci részesedés és a kereslet stagnálásának számlájára írható. Az árak tekintetében éles verseny alakult ki, ami a vállalkozások jövedelmezőségének csökkenését okozta. Az Európai Unió országait vizsgálva elmondható, hogy hazánkban az egyik legmagasabb a turisztikai szolgáltatások áfája - 18% szálláshely szolgáltatás, 27% vendéglátás. Ezen tényezők miatt a turisztikai vállalkozások gazdálkodásában a költségmegtakarítás prioritást élvez, ami már rövidtávon is a szolgáltatási színvonal rovására mehet. A turizmus versenyképességi index rangsorában 139 ország közül hazánk a 138. helyen áll, ami megerősíti azt, hogy a szektor versenyképessége érdekében változtatásokra lenne szükség. A turizmus nem megfelelő fejlesztése negatív társadalmi és környezeti hatásokat válthat ki.

A vendéglátásban tevékenykedő vállalkozásoknak olyan környezetben kell helyt állniuk, ahol a kereslet egyre csökken, ugyanakkor nincs megalapozva az elvárható fenntartható fejlődés és növekedés biztosítása. A vállalkozások működését nehezítik a rendkívül magas adó-és járulékfizetési kötelezettségek, a túlzott adminisztrációs terhek és a versenyképesség fokozatos romlása is.

A statisztikákból egyértelműen megállapítható, hogy a Békés megyéhez hasonló adottságokkal (nemzetközi hírű gyógyfürdő, természeti, kulturális vonzerők) bíró Hajdú-Bihar megye minden szempontból jelentősen jobb turisztikai teljesítménnyel bír. Ennek legfőbb és talán egyetlen oka a térség megközelíthetősége. Míg Hajdú-Bihar megyébe el lehet jutni autópályán, addig Békés megye csak kétsávos, jelentős teherforgalmat is bonyolító országúton közelíthető meg Kecskeméttől. A legfontosabb probléma (nem csak a turizmus továbbfejlesztésében) a megfelelő autóút hiánya, de emellett még számos területen tapasztalhatóak hiányosságok, elmaradottságok:

- a megye nem megfelelő külső-belső elérhetősége (gyorsforgalmi út), közúti infrastruktúra rossz állapota,
- KKV-k tőkehiánya,
- vállalkozások innovációs képességének alacsony szintje,
- alacsony foglalkoztatási és gazdasági aktivitási mutatók,
- forráshiányos önkormányzatok,
- turisztikai adottságok kihasználását segítő informatikai infrastruktúra alacsony szintje,
- szálláshely-kapacitás hiánya egyes férőhely kategóriákban,

- attrakciókhoz kapcsolódó infrastruktúra kiépíttlensége.

A meglévő problémák mellé társulhatnak olyan kockázatok, mint:

- az épített környezet leépülése,
- az infrastrukturális fejlesztések további elhúzóda,
- romló minőségű utak,
- tartósan tőkeszegény vállalkozások,
- nehezen kiszámítható, bürokratikus pályázati rendszere,
- gazdaságilag aktív népesség arányának csökkenés,
- önkormányzati források beszűkülése,
- a pályázati projektekhez szükséges saját tőke hiánya.

A Békés Megyei Önkormányzat a minél komplexebb helyzetkép feltárása érdekében turisztikai munkacsoportos megbeszélést tartott, melyre meghívta az ágazatban működő cégek, vállalkozások képviselőit is. A megbeszélés elsődleges célja a szektorban működő foglalkoztatók munkaerő piaci igényének felmérése, problémáinak megismerése volt, hiszen a „Terület- és Településfejlesztési Operatív Program TOP-5.1.1-15 Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási – gazdaságfejlesztési együttműködések” című felhívás keretén belül lehetőség van munkaerő piaci programok támogatására. Ennek segítségével lehetőség nyílik a munkáltatói igények figyelembe vételével képzések szervezésére, a foglalkoztatás bővítésére, a hátrányos helyzetű álláskereső munkához juttatására.

A megbeszélésen elhangzottak általános, valamint ágazathoz kapcsolódó problémák egyaránt:

- az iskolából hozott tudás nem elegendő, sok tanuló jelentős hiányossággal lép ki a munkaerő piacra
- a román vendégek magas számára való tekintettel legalább alapfokú román nyelvi oktatás bizonyos szakmacsoportokban szükséges lenne
- sok esetben hozzáállásban sem megfelelő a leendő munkaerő, morális problémák tapasztalhatóak
- nagyarányú fluktuáció jellemzi a szektort, főként betanulás után

- az oktatás szerepe a leendő munkavállaló jövőképét illetően (egyfajta mentális felkészítés a várható, pályán felmerülő nehézségekre, lépcsőfokokra)
- a külföldről hazaérkező személyek munkája és tapasztalata magasabb fokú

6. Javaslatok a befektetés-ösztönzésre és a munkahelyteremtésre

A turisztikai teljesítményt legjobban az érkező vendégek és az eltöltött éjszakák száma, illetve a várható forgalmon alapuló szállásférőhelyek száma mutatja. Egy település és környéke – mind szűkebb, mind tágabb értelemben – akkor számíthat vendégforgalomra, ha rendelkezik turisztikai attrakciókkal, azokon belül is különleges, egyedi vonzerőkkel: sajátos természeti környezettel, igényes épített infrastruktúrával, programlehetőségekkel (kulturális, aktív, rekreációs, stb.), illetve a megfelelő, vagy jellegzetes szolgáltatásokkal (vendéglátás, szálláshely, stb.). Ezeknek az adottságoknak a fejlesztése ideális esetben párhuzamosan történik, és így egymást is multiplikatív módon erősítik. Elengedhetetlen a térség megfelelő pozicionálása, a figyelemfelkeltő, vonzó, igényes arculat és arculati elemek kialakítása, ezt tükröző marketing stratégia alkotása és megvalósítása.

Békés megye komplex turizmusfejlesztési projektjeinek többsége az alábbi típusokba sorolható:

- idegenforgalmi központok létrehozása,
- szálláshelyfejlesztés- és bővítés,
- komplex turisztikai attrakciófejlesztés,
- fürdőfejlesztések,
- fesztiválturizmus,
- zarándok, szabadidő és ökoturisztikai elemek.

A befektetés ösztönzést közvetett és közvetlen módon és formákban lehet megvalósítani.

Közvetett befektetés ösztönzési módok

A közvetett befektetés ösztönzési módok a vendégforgalom növelését célzó fejlesztések. Békés megye az alábbi területeken képes megújulni, és a fejlesztések által turisztikai teljesítményén javítani:

- környezeti infrastruktúra fejlesztése (közúti elérhetőség javítása, utak korszerűsítése, leromlott épített környezet rehabilitációja)
- a környezeti elemek és ökológiai funkciójú értékek védelme, megtartása, turisztikai célú bemutatása (aktív és rekreációs célból – horgászat, vízi sportok, lovaglás, kerékpárutak, natúr parkok, stb.)
- turisztikai vonzerővel bíró új szolgáltatások bevezetése
- gasztroturizmus fejlesztése (gasztronómiai fesztiválok)
- innovatív egészségturizmus (wellness, spa, gyógyturizmus)
- a kulturális örökség védelme és turisztikai célú bemutatása
- megyei és helyi turisztikai iroda működtetése (szakértelmük, illetve szolgáltatásaik révén a térség más szereplőin keresztül közvetett beruházásösztönző szerepük van; koordinációs tevékenységük révén javulhat a térség turisztikai kínálatának összetétele, piackutatásokra alapozott fejlesztések valósulhatnak meg)
- fenntarthatóság
- a piaci kereslet által motivált kínálatfejlesztés és ennek megfelelő marketing kommunikáció
- gyakorlatorientált szakképzések indítása, gyakornoki programok létrehozása
- olyan Békés megyei arculat kiépítése, amely hűen tükrözi a családbarát, természet közeli, mindenki által elérhető időtöltési lehetőségeket

Ha fejlődnek a felsorolt elemek, fokozott érdeklődés alakul ki a térség iránt. Növekedni fog a vendégszám, az eltöltött vendégéjszakák száma, és magasabb jövedelmet realizálhatnak a turizmusban működő szolgáltató vállalkozások, szervezetek, közvetetten innovációs és fejlesztési motivációt eredményezve a vállalkozók körében.

Természetesen jelentős mértékben javulna a turizmus eredményessége, ha növekedne a lakosság jövedelme, és így az utazásra fordítható pénz. Ennek elérése az egyik legnagyobb kihívás nem csak megyei, hanem országos szinten, melyet a foglalkoztatás növelését és a gazdaságfejlesztést elérni kívánó törekvésekkel igyekszik az ország mind kormányzati, mind megyei, mind települési szinten elérni.

Közvetlen befektetés ösztönzési módok

Ahhoz, hogy a vállalkozások reagálni tudjanak a változásokra, és hogy fejlesztési szándékaikat megvalósíthassák, olyan közvetlenül ható befektetés ösztönzési eszközökre van szükség, melyek ezt lehetővé teszik:

- kedvező finanszírozási eszközök biztosítása,
- versenyszellem erősítése,
- jó gyakorlatok bemutatása, képzések
- a régió adottságaira épülő szolgáltatásfejlesztés és bővítés
- beruházások ösztönzése, amellyel egyidejűleg munkahelyek jöhetnek létre

Megyénkben a falusi turizmust lehetne erősíteni. A falusi élet bemutatása (téli hónapokban disznótoros bemutatóval, nyáron a betakarítási munkák, befőttek, savanyúság eltevésének bemutatásával, állattartással kapcsolatos teendők) a városi ember számára, főleg gyerekeknek bemutatni, hogyan élnek ma falun az emberek, hogyan termelik meg maguk az élelmiszert. A falusi turizmus azoknak is ajánlott, akik nem tudják kifizetni a szállodák, panziók árait, szeretik a csendet, a nyugalmat, szeretnének kakaskukorékolásra ébredni. Olyan élelmiszerből készült ételeket fogyasztani, ami nincs tele vegyszerrel, méreggel. Foglalkoztatási szempontból, pedig a szállásadók foglalkoztatása. Békés megyében a városokban nincs annyi munkalehetőség, hogy a vidéket is teljes mértékben foglalkoztatni tudja.